Роксолана Сьома

Вакації у Тангермюнде

Роман

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

УДК 82-3
ББК 84-4(4Укр)
С 96

Сьома Р. Б.

С96 Вакації у Танґермюнде : роман / Р. Б. Сьома – Тернопіль: Богдан, 2012. – 168 с.

Дивовижне сплетіння трагедійного зі щасливим. Випробування і долею, і буттям. Щирі, жертовні почуття, незнищенна спрага жити й кохати. Все це — у захоплюючому романі, побудованому на достовірних фактах із поневірянь остарбайтерів.

Книга розрахована на читачів різного віку.

ISBN 978-966-10-2124-1

УДК 82-3
ББК 84-4(4Укр)

Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавця.

© Сьома Р., 2012
© Навчальна книга – Богдан, майнові права, 2012

ISBN 978-966-10-2124-1

Присвячую моїм дорогим
дідусеві Павлові та бабці Марії.

На фото: Марія та Павло Кулики
у м. Танґермюнде, Німеччина, 1943 р.

Від автора

За цим на перший погляд пригодницьким заголовком, що, здавалося б, мав анонсувати розповідь про захопливу подорож і відпочинок у якійсь екзотичній місцевості за назвою Танґермюнде, насправді криються трагічні долі мільйонів радянських людей, що свого часу за примусом, проти власної волі потрапили до чужої й жахливої країни, котра крім закоренілого тавра «остарбайтери» скалічила їм душі, долі, а декого й знищила...

Ця розповідь ґрунтується на правдивих подіях із життя моїх дідуся та бабусі, які 1942-го, у різний спосіб, потрапили до містечка Танґермюнде, що на північному сході Німеччини, за 120 км від Берліна.

У дитинстві я неодноразово чула від діда короткі історії про те, як вони з бабунею перебували на примусових роботах у фашистській Німеччині. Тоді, малою, я не розуміла, що насправді йшлося про людське горе й біду і, певно, навіть, якби й була дорослішою, то все одно не осягнула б усього трагізму того нетривалого, але такого жертовного періоду, бо дідусь — веселий, добрий і оптимістичний, розказував свої історії, мов байки, здебільшого присмачуючи їх захопливими та цікавими сюжетами.

Ті розповіді з часом, певно, зовсім стерлися б з моєї пам'яті, якби не моя мама, Поліна. Вона, п'ята й остання дитина у сім'ї Павла та Марії, доглядала батька, зрештою, як і маму, перед смертю. В останні дні перебування на цьому світі дідусеві знову згадався танґермюндівський період і він, чи не вперше, якомога повніше оповів доньці той відрізок свого життя завдовжки у два роки. При нагоді, коли дідуся не стало, мама все переповіла мені.

У моїй, цього разу зрілій голові, ті шматки, що раніше видавалися хаотичними кристалами кольорової мозаїки, вималювалися у цільну, послідовну й логічну картину. Я була вражена силою волі, жагою до життя, а понад усе — міцністю та справжністю кохання дорогих мені людей, тож вирішила, що ця історія не має права зникнути безслідно.

Мамина розповідь мала чимало «білих плям», які, на жаль, вже не було змоги заповнити достовірною інформацією, але був правдивий стрижень із хронології подій, на який я нанизала решту вигаданих героїв і обставин, зв'язавши їх у логічну розповідь, ніби зібрала й зліпила докупи черепки старовинного, й від того безцінного глека. Ті уламки я збирала здебільшого з Інтернету, вишукуючи й перекладаючи, переважно з німецької, свідчення очевидців та всілякі історичні довідки, адже мій контакт із працівниками Танґермюндівського архіву був безрезультатним — у них, на жаль, не збереглося жодних документів, які принаймні підтверджували б існування остарбайтерів у місті. До того ж керівниця архіву, пані Зіґрід Брукнер, повідомила, що, на жаль, ні шоколадної фабрики, на якій працювала бабуся, ні цукрового заводу, де трудився дідусь, не існує, хоча будівля останнього збереглася і тепер там розташовано готель.

Минуло трохи часу й неочікувано я отримала нагоду побувати у Танґермюнде. Мої вакації у цьому містечку виявилися цілком відмінними від перебування тут моїх рідних. Адже, на відміну від них, я приїхала сюди з власної волі, маючи зовсім інші наміри, думки й сподівання. Безумовно, я також хвилювалася — серце тріпотіло від усвідомлення, що ходитиму вулицями міста, якими майже 70 років тому блукали молоді дідусь з бабусею, де з ними відбувалися певні події — щасливі, якоюсь мірою, й по-справжньому трагічні.

Це містечко з тисячолітньою історією захопило мене, щойно я вийшла з вокзалу на одну з його вулиць. Такої дрібнюсінької бруківки, якою у Танґермюнде вимощені пішохідні зони, я не зустрічала у жодному іншому місті чи місці. Більшість споруд у центральній частині датовані 1600–1700

роками. Вікна майже іграшкових, не більших, ніж на два поверхи будинків розташовані так низько, що запросто можна перехилитися через підвіконня й крізь прочинене вікно розгледіти помешкання. Вхідні двері зчаста оздоблені скляними вставками чи вітражами й ледь не під кожним порогом — квіти, кошички, декоративні гарбузи й залишені на хідниках сердечні запрошення завітати в гості. Усе — свідчення гостинності й відкритості власників цих осель. Трохи поспілкувавшись із танґермюндівцями, я переконалася, що саме такими вони є — зичливими, добродушними, щирими й готовими прийти на допомогу. Але це моя історія, а зараз — про них — тодішніх остарбайтерів.

Я намагалася якнайточніше зобразити реалії того часу, хоч важливішим вважаю інше. Ця історія — не лише пам'ять про минуле, а й потужний посил у майбутнє. Жодні обставини не можуть знищити у людині людськості, якщо її помисли й дії освітлює любов.

Літо було у розпалі. Сонце в зеніті безжально смажило потилиці працівників колії, так що вони стікали стома потами, і найгіршим було те, що від тої спопеляючої спеки нікуди було сховатися. Зморені чоловіки працювали лише з думкою про обід, коли можна буде і фізично перепочити, і трохи охолонути.

Щойно пролунав сигнал, що зазвичай сповіщав про перерву, Павло скинув майку і рушив у депо, єдине місце, де можна було сховатися від полуденної задухи. Чоловік обійшов купу рівно складених залізничних рейок і, видершись на неї з протилежного боку, блаженно розпластався на металі. Здавалося, він відчуває, як від зіткнення з холодом його натомлене, розпашіле тіло випускає пару. Він якийсь час полежав на спині, потім перевернувся на живіт, і тільки, коли відчув, що жар остаточно відступив, вирушив до їдальні.

Після зміни, коли всі повернулися до табору, Павлові відчутно погіршало — почало паморочитися в голові і пекло всередині. Чоловік вирішив, що перевтомився, тож, як завжди, умився під «вуличним душем» і повернувся до бараку відпочивати. Його розбив такий змор, що він навіть до Марусі не пішов. Думав, полежить з півгодини та й піде довідатися про її самопочуття, адже їй також було нелегко — животик збільшувався, і хоч вона давно звикла до роботи навстоячки, на п'ятому місяці вагітності працювати ставало дедалі важче.

Павло присів на тапчан, голова, мов металева, тягнула до подушки. Він приліг і миттю занурився в якусь круговерть — перед очима все пливло і рябіло, в тілі, здавалося, починалася пожежа, ломило кості та зводило від судом м'язи. Чоловік провалився у забуття.

Вранці він прокинувся від того, що хтось бухав його під ребро.

— Steh auf![1] — наказував конвоїр.

— Він хворий! Всю ніч марив! — втрутився хтось із хлопців.

---

[1] Вставай!

— Er ist krank![1] — допоміг з перекладом котрийсь зі старожилів.

Павло розплющив очі й одразу ж стулив їх — попереду все пливло, мов на каруселі. Він чув слова, розрізняв людські постаті, але в мить пробудження був ув'язнений єдиним бажанням — втамувати свою спопеляючу спрагу, що ніби висмоктала з нього за ніч усі соки.

— Дайте пити, — прошепотів ледь чутно.

Хтось зі співбарачників підніс йому горня з водою.

— Keine Krankheiten![2] — зло втрутився німець і потягнувши змореного Павла на себе, допоміг йому звестися.

Той таки осушив горня й почав одягатися. Перечити стражеві не було сенсу, бо звечора до медсанчастини він не пішов, а тепер там його ніхто не слухатиме. Такий порядок. А якщо не було тої клятої цидулки, що дозволяла не виходити на роботу, значить і не було ради на ту болячку, що вилізла за ніч й спаралізувала його немічне тіло. Тож Павло, через недугу проґавивши сніданок, розпашілий, мов перестиглий помідор, у супроводі охоронця рушив на залізницю.

Щойно стали до роботи, треба було встановити чергову рейку, як Павло непритомний бухнувся на колючий гравій. Хлопці переполошилися, не знаючи, що робити і де шукати помочі. Підбіг наглядач і взявся плескати чоловіка по щоках, але той не приходив до тями. Тоді з амбулаторії викликали медсестру. Та помацала пульс, оглянула зіниці й коротко пояснила:

— Er muss ins Krankenhaus.[3]

Пригнали вантажівку. Кілька хлопців затягли немічного Павла до кузова й повезли до місцевого шпиталю.

Два вечори поспіль Павло не з'являвся до Марії. Вона непокоїлася, бо це було на нього несхоже, адже коханий бодай на хвильку, на два слова, але забігав поцікавитися її справами

[1] Він хворий!

[2] Ніяких хвороб!

[3] Йому необхідна госпіталізація.

Після написаного

Павло з Марією прожили в любові та злагоді. Привели на світ ще трьох діток, усіх їх виростили добросердними та людяними.

Багатьом могло здатися, що насправді так не буває, що не можна виходити з води сухим незліченну кількість разів. Я й сама, можливо, не повірила б у таке... Але, поставивши крапку в кінці цієї розповіді, зрозуміла, що доля моїх рідних була не просто щасливим винятком — вони заслужили на той порятунок своїми вчинками, думками, цілим життям.

Дідуньо був не фанатично, але глибоко віруючою людиною — Бог повсякчас жив у його серці, тому й обходили його всі ті біди та небезпеки. Всевишній беріг його для добрих справ і хочу стверди́ти, що Кулик Павло виправдав ці сподівання. Люди йшли до його оселі з різними потребами, і нікому він не відмовив. Міг на ніч прихистити у своєму домі зайшлого волоцюгу чи віддати комусь останню річ, в котрій назавтра сам міг мати потребу...

Бабуся померла, коли мені було п'ять років. Найглибше засів у пам'яті похорон, коли в могилу опускають труну, а я хочу лягти поряд. Та людина була для мене всесвітом, і я не могла зрозуміти, як це її заки́дають землею, а я зостануся. Ще закарбувалися вузлуваті бабусині пальці, що кришать мені у миску з молоком свіжий духмяний хліб і ретельно миють начиння; ставши дорослою, я так само його митиму... Вона, як і дідусь, що вчив мене вірі, добру, людяності, була надзвичайно лагідною і сердечною жінкою.

Такими їх пам'ятаю не тільки я, але й усі, хто знав...

Хай спочивають з Богом мої дорогі великомученики!

2008–2009 рр.

Літературно-художнє видання

Роксолана СЬОМА

ВАКАЦІЇ У ТАНҐЕРМЮНДЕ

Роман

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Ірина Дем'янова*
Дизайн обкладинки *Володимира Басалиги*
Технічний редактор *Оксана Чучук*
Верстка *Ірини Демків*

Підписано до друку 22.03.2012. Формат 84×108/32.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Умовн. друк. арк. 8,82. Умовн. фарбо-відб. 8,82.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. Ст. Бандери, 34А, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 9789661021241